

การพัฒนาสื่อมัลติมีเดียการถ่ายทอดคติความเชื่อและภูมิปัญญาการออกแบบลวดลายผ้ามัดหมี่
ของชาวไทยพวนบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี¹

MULTIMEDIA DEVELOPMENT IN PROPAGATION BELIEF ON PARCELS “MUDMEE”
OF THAI-PUAN BAN PHUE WISDOM, UDONTHANI PROVINCE

นายไวยพจน์ ดวงจันทร์², นางสาวจุฑามาส ทรายแก้ว³, นายฐาปนพงศ์ สารรัตน์³,
นายกิตติพล เทียนทอง⁴, นายวัชรินทร์ ภิญโญศาสตร์⁵, นางสาวสุดาร์ตน์ สอนบัว⁶ และนางสาวสุธินี พันธุจิตร⁷
Waipot Duongjun, Juthamat Saikaew, Thapanapong Sararat, Kittipol Thianthong, Watcharin Phinyosart,
Sudarat Sonbua and Sutinee Pantjit
นางสาวทิพย์ธัญญา แสงใส⁸,
Tiptunya Saengsai
นางสาวอ้อยทิพย์ ณรงค์ชัย⁹
Aoytip Nrongchai

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาคติความเชื่อของลวดลายบนผืนผ้ามัดหมี่ชาวไทยพวนบ้านผือ ตำบลบ้านผือ อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี 2) เพื่อสร้างอัตลักษณ์ของลวดลายผ้ามัดหมี่ชาวไทยพวนบ้านผือ ตำบลบ้านผือ อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี 3) เพื่อศึกษาภูมิปัญญาการออกแบบลวดลายผ้ามัดหมี่ชาวไทยพวนบ้านผือ ตำบลบ้านผือ อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี 4) เพื่อสร้างสื่อมัลติมีเดียถ่ายทอดคติความเชื่อบนผืนผ้ามัดหมี่ชาวไทยพวนบ้านผือ ตำบลบ้านผือ อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในลักษณะที่มีการพัฒนา (Development) สื่อมัลติมีเดียในการถ่ายทอด โดยแบ่งออกเป็นระยะที่ 1 สืบหาความต้องการในเขตพื้นที่กลุ่มประชากร คือ ชุมชนไทยพวนบ้านผือ ตำบลบ้านผือ อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี ระยะที่ 2 ศึกษาคติความเชื่อของลวดลายบนผืนผ้ามัดหมี่ชาวไทยพวนบ้านผือ และภูมิปัญญาท้องถิ่นการออกแบบลวดลายผ้ามัดหมี่ชาวไทยพวนบ้านผือ ระยะที่ 3 สร้างสื่อมัลติมีเดียถ่ายทอดคติความเชื่อบนผืนผ้ามัดหมี่ชาวไทยพวนบ้านผือ ระยะที่ 4 การประเมินสื่อความพึงพอใจในสื่อมัลติมีเดีย โดยกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 48 คน ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญ กลุ่มทอผ้ามัดหมี่และกลุ่มผลิตภัณฑ์แปรรูปจากผ้ามัดหมี่ไทยพวนบ้านผือ และผู้บริหารพิพิธภัณฑ์ไทยพวนบ้านผือ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์ในการ

¹ งานวิจัยคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี งบประมาณสนับสนุนจากวิทยาลัยสันตพล ประจำปีการศึกษา 2558

^{2,3,4,5,6,7} อาจารย์ประจำสาขาวิชาเทคโนโลยีมัลติมีเดียและแอนิเมชัน คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี วิทยาลัยสันตพล

Email : Waipot@stu.ac.th

⁸ อาจารย์ประจำสาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรมและเทคโนโลยี คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี วิทยาลัยสันตพล

⁹ นักวิชาการพัฒนาชุมชนชำนาญการ สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดอุดรธานี

เก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับคตินิยมเชื่อบนผืนผ้ามัดหมี่จากกลุ่มตัวอย่าง และแบบสอบถามความพึงพอใจสื่อมัลติมีเดียในถ่ายทอดคตินิยมเชื่อบนผืนผ้ามัดหมี่ชาวไทยพวนบ้านผือ

ผลการวิจัยพบว่า คตินิยมเชื่อบนผืนผ้าของชุมชนชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านผือ อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี เป็นผ้าที่มีการทอมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษและได้รับการถ่ายทอดมาเรื่อยๆ จนถึงปัจจุบัน จะเห็นได้ว่าผู้หญิงที่มีอายุ 35 ปีขึ้นไป ส่วนใหญ่สามารถทอผ้าได้ ถ้าในสมัยก่อนผู้หญิง ทุกคนต้องทอผ้าเป็นจึงจะมีสามีได้ ดังนั้น จึงแสดงให้เห็นว่าการทอผ้าถือเป็นเรื่องสำคัญที่ผู้หญิงทุกคน ภูมิปัญญาการทอผ้ามัดหมี่มีกระบวนการและขั้นตอนที่หลากหลาย ซึ่งในหนึ่งขั้นตอนนั้น คือ การมัดหมี่ โอบหมี่ เพื่อให้เกิดลวดลายที่สวยงามและแฝงด้วยความเชื่อหรือตำนานต่างๆ ลงในลายผ้าด้วย ซึ่งในลายผ้าที่ปรากฏของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวนสามารถแยกออกได้ 5 ประเภท ได้แก่ ลวดลายผ้ากลุ่มสัตว์ ลวดลายผ้ากลุ่มพืช ลวดลายผ้ากลุ่มปลูกสร้าง ลวดลายผ้ากลุ่มสิ่งของเครื่องใช้ และลวดลายกลุ่มอื่นๆ ลายผ้ายังสะท้อนให้เห็นถึงตำนานที่คนในชุมชนยังเชื่อและนับถือกันอยู่ คนในชุมชนไทยพวนบ้านผือ ส่วนมากจะนับถือศาสนาพุทธ ซึ่งในลายผ้าก็เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นว่านับถือศาสนาพุทธและนับถืออย่างเคร่งครัดอย่างเช่น ในตำนานอุษาคเนย์ ที่ถูกวาดลงผ้าเพื่อต้องการจะเล่าตามตำนานที่บรรพบุรุษเชื่อถือมาแต่อดีต ในตำนานจะกล่าวถึงการสร้างวัดของพ่อตา กับลูกเขยที่สร้างวัดแข่งกัน ซึ่งแน่นอนว่าการสร้างวัดแสดงให้เห็นถึงการรักษาทำนุบำรุงศาสนาให้อยู่ต่อไป ผ้าของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวนบ้านผือ มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของคนในชุมชนอย่างมาก เพราะคนในสังคมไทยพวนยังมีการสวมใส่ผ้าทอในชีวิตประจำวันอยู่ โดยจะสวมใส่ในโอกาสต่างๆ เช่น วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา หรือในงานพิธีกรรมต่าง ๆ ของชุมชน ในการพัฒนาสื่อมัลติมีเดียการถ่ายทอดคตินิยมและภูมิปัญญาการออกแบบลวดลายผ้ามัดหมี่ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวนมีลวดลายที่หลากหลาย ประกอบด้วยลวดลายความเชื่อที่ปรากฏในอุทยานประวัติศาสตร์ภูพระบาท หอนางอุษา พิธีกรรมเกี่ยวกับพญานาค ต้นผือ ต้นข้าว และลวดลายดั้งเดิมที่มีการสืบทอดกันมา ผลจากการประเมินความพึงพอใจรูปแบบสื่อมัลติมีเดียโดยกำหนดค่าเป้าหมาย 4.0 จาก 5.0 ซึ่งค่าระดับคะแนนเท่ากับ 4.32 อยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ : การถ่ายทอด, คตินิยมเชื่อ, ผ้ามัดหมี่, สื่อมัลติมีเดีย, ไทยพวนบ้านผือ, ภูมิปัญญา, การออกแบบลวดลายผ้า

ABSTRACT

This research aims 1) to study the beliefs of the pattern on the sheet Mudmee Thailand Puan Ban Phu Ban Phu Ban Phu, Udon Thani. 2) to establish the identity of the pattern Mudmee of Thailand Puan Ban Phu Ban Phu Ban Phu, Udon Thani 3) to study the wisdom of design Mudmee of Thailand Puan Ban Phu Ban Phu Ban Phu, Udon Thani 4) to create a multimedia broadcast beliefs onto the Mudmee Thailand Puan Ban Phu Ban Phu Ban Phu, Udon Thani. Research in this research is qualitative research (Qualitative Research) in a manner that is developing. (Development) in the broadcast media. Divided into Phase 1 exploration needs in the area of population is the community Thailand Puan Ban Phu Ban Phu Ban Phu, Udon Thani Phase 2 Study of Belief patterns onto Mudmee of Thailand Puan home. Phu And local design motifs Mudmee the house Thailand Puan Phu Phase 3 generation multimedia broadcast beliefs onto the Mudmee Thailand Puan Ban Phu Phase 4 evaluation Media Satisfaction media. The sample consisted of 48 experts. Mudmee woven and processed products from Thailand Mudmee Puan Phu home. Executives and Museum Thailand Puan Phu home. The instrument used in the research consisted of questionnaires to collect information about the

beliefs onto Mudmee sample. And satisfaction multimedia broadcast beliefs onto the Mudmee Thailand Puan Phu home.

The research found that Belief in the fabric of the ethnic group of Thailand's Ban Phu Ban Phu, Udon Thani. The fabrics are woven from its predecessor and has inherited it. Up until now It is seen that women aged 35 years and over, mainly to weave cloth. If the old woman Everyone must be woven into a nubile. So it shows that weaving is important that all women. Mudmee wisdom weaving process and various stages. In one step, Mud Mee is to embrace to achieve beautiful patterns and underlying beliefs or legends. The pattern with The fabric of the ethnic group in Thailand that were separated by five types of animal patterned fabrics. Patterned fabric plants Patterned fabric of buildings The patterned fabric supplies Patterns and other groups Wale also reflects the myth that people in the community to believe and respect each other. People in Thailand Puan Ban Phu. Most Buddhists The fabric was the one thing that reflects that Buddhists respect and strictly like. Aurora basketball legend Flavor Is drawn into the fabric needs to tell its legendary predecessor from the past. Legendary is the creation of a law. The law that created a race. Of course, building the temple shows Religion treatment to continue. The fabric of the ethnic Thailand Puan Phu home. Influence the lives of people in the community because people in Thailand that were also worn fabric of everyday living. It will be worn for different occasions like. Important Buddhist Or the rituals of the community in the development of multimedia broadcast beliefs and wisdom pattern design Mudmee ethnic Thailand Puan patterned variety. Contain motifs that appear in Phu Phra Bat Historical Park Tower Mrs. Aurora ritual serpent from Phu crops and traditional motifs are legendary. The results of the satisfaction evaluation form media by the 4.0 target by 5.0 points, which is equal to 4.32 at a high level.

Keywords : Propagation, Beliefs, Mudmee, Multimedia, Thai-Puan Ban Phue, Wisdom,
Fabric pattern design

บทนำ

ชนชาวพวน ได้อพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทยหลายครั้งด้วยกันเมื่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงประกาศเลิกทาสให้อิสรแก่ครัวลาวให้โยกย้ายถิ่นฐานได้ แต่ไม่ให้นำแม่ครัวไป ชาวพวนจึงได้อพยพครัวพวนมายัง อีสานเพราะใกล้ถิ่นฐานของตน ชุมชนไทยพวนที่เข้ามาอยู่ในอีสานจะกระจายกันอยู่ในบริเวณใกล้ๆ แม่น้ำโขง เช่น ที่จังหวัดเลย จังหวัดหนองคาย จังหวัดหนองบัวลำภู และจังหวัดอุดรธานี ชุมชนไทยพวนที่ตั้งอยู่อุดรธานีมีที่บ้านเชียง ตำบลบ้านเชียง อำเภอหนองหาน อำเภอน้ำโสม และอำเภอบ้านผือ (ฤติมน ปรีดีสนธิ. 2539 : 16-17)

กลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี จะตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณบ้านกลางใหญ่ ส่วนที่ตัวอำเภอบ้านผือ ตำบลบ้านผือ บ้านเมืองพาน ตำบลเมืองพาน บ้านกะสิม บ้านหนองกาสิม ตำบลเมืองพาน บ้านดงหมู บ้านนาสีดา บ้านหายโศก อำเภอบ้านผือ จะเป็นชาวพวนที่อพยพมาจากทุ่งเชียงคำ เมื่อครั้งแตกศึกฮ่อมา การอพยพมายังบ้านผือโดยมีขุนจางวาง หมื่นศรีศุทธราช แม่ตู้พวง นางเสม่นบัว นางตุ่น พ่อตู้แท่ง ชาวบ้าน ทหาร เด็ก ช่างม้า วัวควายเป็นต้น ต่อมา มีขุนหมื่นศรีรัตนไตรเวชพร้อมด้วยทหาร ชาวบ้านอีกส่วนหนึ่งได้อพยพมาเรื่อยๆ โดยมีพวกฮ่อไล่ฆ่าฟัน ต้องคอยหลบหนีการปล้นฆ่าของชาวฮ่อ จนมาพบกับกลุ่มของขุนจางวางซึ่งอาศัยอยู่ที่ป่าผือมีหนองน้ำขนาดใหญ่เต็มไปด้วยต้นผือ ดินดีอุดมสมบูรณ์ จึงพากันตั้งบ้านเรือนถิ่นฐาน และเรียกชื่อหมู่บ้านว่า “บ้านผือ” (พิพิธภัณฑสถานไทยพวนบ้านผือ. ประวัติไทยพวนบ้านผือ : ม.ป.ป.) ชุมชนไทยพวนบ้านผือมีหลักการดำเนินชีวิตที่เรียบง่าย ยึดถือในศีลธรรมอันดีงามเคารพศรัทธาต่อดวงวิญญาณของบรรพบุรุษ ประกอบอาชีพภายใต้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เรียนรู้สืบทอดมากกว่า 200 ปี โดยเฉพาะการทอผ้า เช่น ผ้าฝ้ายทอมือลายขัดพื้นฐาน ผ้าฝ้ายแกมไหมเบญจวิถี การทอฉลุ การมัดหมี่เป็นต้น (หัตตรา. [ออนไลน์] : 2558)

ผ้าไท เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่บรรพชนเผ่าไทในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้สร้างสรรค์ขึ้นจากภูมิปัญญาของตนมาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ หลักฐาน

เกี่ยวกับลวดลายผ้าที่เก่าแก่ที่สุด คือ การพบผ้าบนกำไลสำริด ที่แหล่งโบราณคดีบ้านเชียง อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี อายุประมาณ 3000 ปี มาแล้ว เส้นใยที่พบเป็นไหมและป่านกัญชาลายที่พบทอแบบลายขัด ต่อมาก็มีการพัฒนาจากลายขัดหนึ่งเป็นลายขัดสอง ลายเรขาคณิต ลายพรรณพฤกษา ลายสัตว์ ลายคน เป็นต้น จนเป็นลวดลายซับซ้อนวิจิตรงดงามหลายร้อยลาย ดังที่ปรากฏในผ้าไท อันคนไทได้สืบทอดการทอจากบรรพชนด้วยเทคนิคต่างๆ คือ ยก จิต จก และมัดหมี่ ที่ตกทอดมาจนถึงปัจจุบัน (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ผ้าไทย 2537 : 30-31)

ผ้าทอของชาวไทยพวน นิยมผ้าทอด้วยมือซึ่งมีลวดลายแบบไทยพวน อาทิเช่น ลายเบี่ยง (เบี่ยง) ลายตะขอลายขุมปราสาท เป็นต้น ผ้ายกกล่าวเรียกว่า ผ้ามัดหมี่ หรือที่ชาวพวนเรียก “ซิ่นหมี่” เป็นผ้าที่มีการทอจากฝ้าย ผ้ามัดหมี่เป็นผ้าที่ทอให้เกิดลวดลายด้วยการมัดย้อม การมัดหมี่หรือมัดย้อมจะยากง่ายต่างกันขึ้นอยู่กับความซับซ้อนของลวดลายและสีที่ต้องการ ถ้าทำลายสลับซับซ้อนก็ต้องมัดถี่และมัดมากขึ้น ถ้าต้องการหลายสีจะต้องมัดและย้อมหลายครั้งตามตำแหน่งสีของลาย ผู้มัดจึงต้องเข้าใจและมีความชำนาญทั้งในรูปแบบของลวดลายและหลักวิธีการผสมสี จึงได้ผ้าที่สวยงาม (มยุรี ปาละอินทร์. 2543 : 37-38)

ในปัจจุบันสื่อมัลติมีเดียเข้ามามีบทบาทเป็นอย่างมากในการดำเนินชีวิต เนื่องจากการพัฒนาไปอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยี ในศาสตร์ทุกแขนงได้มีการนำเทคโนโลยี และสื่อมีเดียต่างๆ เข้ามาประยุกต์กับงานได้อย่างเหมาะสมอุตสาหกรรมสิ่งทอเป็นอีกหนึ่งศาสตร์โดยศูนย์สร้างสรรค์งานออกแบบ (Thailand Creative & Design Center - TCDC) ได้สร้างแอปพลิเคชัน ผ้าไทย PhaThai แอปพลิเคชันส่งเสริมและให้ข้อมูลผ้าไทย สำนักงานได้กำหนดกรอบโครงสร้างฐานข้อมูลประกอบด้วย ข้อมูลผ้าไทยเชิงกายภาพ (Fabric Property and Testing) ข้อมูลผ้าไทยเชิงวัฒนธรรม ความเชื่อและประเพณี (Culture and Believe) และข้อมูลผ้าไทยเชิงตลาดและการบริโภค (Market and Consumption) ปัจจุบันสมาร์ทโฟนเป็นปัจจัยที่สำคัญของการใช้ชีวิต การพัฒนาแอปพลิเคชัน ผ้าไทย นี้เป็นสิ่งที่ทำให้ผู้ประกอบการ

ทางด้านสิ่งทอและนํ้าออกแบบสมัยใหม่ด้วย (ศูนย์
สร้างสรรค์งานออกแบบ. 2558)

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้น ผ้ามัดหมี่ของชาวไทย
พวนบ้านผือ มีการสืบทอดภูมิปัญญานี้โดยยึดถือประกอบ
เป็นอาชีพมาแต่อดีตสอดคล้องกับคำขวัญของจังหวัดอุดรธานี
“กรมหลวงประจักษ์สร้างเมือง ลือเลื่องแหล่งธรรมะ อารย
ธรรมห้าพันปี ธานีผ้าหมี่ขิด ธรรมชาติเนรมิตทะเลบัวแดง”
ธานีผ้าหมี่ขิดนี้ประกอบด้วย ผ้ามัดหมี่ คือ ผ้าที่มีการสร้าง
ลวดลายด้วยวิธีการมัดเชือกที่เส้นด้ายแล้วนำไป ย้อมสี
ก่อนที่จะนำผ้านั้นไปทอตามลวดลายที่ได้ทำการออกแบบไว้
และผ้าขิด เป็นผ้าที่มีการทอแบบ "เก็บขิด" หรือ "เก็บดอก"
เหมือนผ้าที่มีการปักดอกการทอผ้าดอกนี้ชาวอีสานเรียกกัน
ว่า " การทอผ้าเก็บขิด" ลวดลายของขิดแต่ละลายจะมี
รูปแบบที่สวยงาม มีความมันวาว นูนลอยออกมาบนผืนผ้า
ผ้ามัดหมี่ชาวไทยพวนบ้านผือนั้นลวดลายต่างๆ ที่ปรากฏแต่
ละลวดลายที่นำมาประกอบกันบนผืนผ้าล้วนมีความหมายที่
แตกต่างกัน สิ่งที่สำคัญในปัจจุบัน คติความเชื่อบนผืนผ้าชน
กลุ่มนี้กำลังจะเลือนหายไปเนื่องจากการสืบทอดที่มีจำนวน
ลดน้อยลง ลวดลายสมัยใหม่ที่มีมากยิ่งขึ้นทำให้ความเชื่อ
และลวดลายลายเก่าแก่ได้เลือนรางลงไป ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นว่า
สื่อสมัยใหม่ในยุคเทคโนโลยีปัจจุบันเป็นอีกหนึ่งช่องทางใน
การ ถ่ายทอดคติความเชื่อบนผืนผ้าไทยพวนบ้านผือนี้ จะ
ดำรงไว้ซึ่งความเป็นลวดลายผ้ามัดหมี่ไทยพวนและความเชื่อ
ต่อประชาชนในยุคปัจจุบันสืบไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาคติความเชื่อของลวดลายบนผืนผ้า
มัดหมี่ชาวไทยพวนบ้านผือ ตำบลบ้านผือ
อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี
2. เพื่อสร้างอัตลักษณ์ของลวดลายผ้ามัดหมี่ชาว
ไทยพวนบ้านผือตำบลบ้านผือ อำเภอบ้านผือ จังหวัด
อุดรธานี
3. เพื่อศึกษาภูมิปัญญาการออกแบบลวดลายผ้า
มัดหมี่ชาวไทยพวนบ้านผือ ตำบลบ้านผือ
อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี

4. เพื่อสร้างสื่อมัลติมีเดียถ่ายทอดคติความเชื่อบน
ผืนผ้ามัดหมี่ชาวไทยพวนบ้านผือ ตำบลบ้านผือ อำเภอบ้าน
ผือ จังหวัดอุดรธานี

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยการวิจัยเชิงคุณภาพ
(Qualitative Research) ในลักษณะที่มีการพัฒนา
(Development) สื่อมัลติมีเดียในการถ่ายทอด โดยแบ่ง
การศึกษาเป็น 4 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 สำรวจความต้องการในเขตพื้นที่กลุ่ม
ประชากร คือ ชุมชนไทยพวนบ้านผือ ตำบลบ้านผือ อำเภอบ้าน
ผือ จังหวัดอุดรธานี เพื่อหาข้อประเด็นปัญหาใน
การศึกษางานวิจัย โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกรายบุคคล
(In-depth interview) จากคณะผู้บริหารชุมชนการกำหนด
กลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) เป็นการ
เลือกกลุ่มตัวอย่างโดยพิจารณาจากสมาชิกในกลุ่มตัวอย่าง
จำนวน 48 คน ประกอบด้วย คณะกรรมการชมรมไทยพวน
บ้านผือ จำนวน 8 คน และจากบัญชีรายชื่อกลุ่มทอผ้ามัดหมี่
และกลุ่มผลิตภัณฑ์แปรรูปจากผ้ามัดหมี่ไทยพวนบ้านผือ
ตำบลบ้านผือ อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี จำนวน 40 คน

ระยะที่ 2 ศึกษาคติความเชื่อของลวดลายบนผืนผ้า
มัดหมี่ชาวไทยพวนบ้านผือ ตำบลบ้านผือ อำเภอบ้านผือ
จังหวัดอุดรธานี และภูมิปัญญาท้องถิ่นการออกแบบลวดลาย
ผ้ามัดหมี่ชาวไทยพวนบ้านผือ ตำบลบ้านผือ อำเภอบ้านผือ
จังหวัดอุดรธานี โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกรายบุคคล
(In-depth interview)

ระยะที่ 3 สร้างสื่อมัลติมีเดียถ่ายทอดคติความเชื่อ
บนผืนผ้ามัดหมี่ชาวไทยพวนบ้านผือ ตำบลบ้านผือ อำเภอบ้าน
ผือ จังหวัดอุดรธานี โดยการนำข้อมูลที่ได้จากระยะที่ 1
มาวิเคราะห์แล้วสร้างสื่อมัลติมีเดียในรูปแบบเทคนิคการ
นำเสนอแบบ Projector Mapping โดยการนำเสนอ
ภาพกราฟิกลงพื้นที่ขนาดเท่าจริง คือ การถ่ายทอดเรื่องราว
คติความเชื่อที่วิเคราะห์จากระยะที่ 1 ถ่ายทอดเรื่องราวด้วย
เทคนิคการนำเสนอแบบ Projector Mapping ลงบนผืนผ้า
ขนาดเท่าจริง

ระยะที่ 4 กิจกรรมการประเมินสื่อด้วยแบบสอบถามความพึงพอใจในสื่อมัลติมีเดีย กิจกรรมประกอบด้วย (1) การฝึกอบรมให้ความรู้ (2) การประชุมเชิงปฏิบัติการ

ตัวแปรที่ศึกษา ตัวแปรต้น ได้แก่ กลุ่มทอผ้ามัดหมี่ไทยพวนบ้านผือ, คตินิยมเชื่อบนผืนผ้าและภูมิปัญญาท้องถิ่น ตัวแปรตาม ได้แก่ รูปแบบสื่อมัลติมีเดีย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยครั้งนี้ มีดังต่อไปนี้ คือ แบบสัมภาษณ์ เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับคตินิยมเชื่อบนผืนผ้ามัดหมี่จากกลุ่มตัวอย่าง คือ กลุ่มทอผ้ามัดหมี่และกลุ่มผลิตภัณฑ์แปรรูปจากผ้ามัดหมี่ไทยพวนบ้านผือ ตำบลบ้านผือ อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี โดยเป็นแบบสัมภาษณ์ปลายเปิดแบบไม่มีโครงสร้าง แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ประกอบด้วย ชื่อ นามสกุล อายุ ที่อยู่ของผู้ให้ข้อมูลและตอนที่ 2 การสัมภาษณ์ตามความมุ่งหมายของงานวิจัยมีประเด็นในการสัมภาษณ์ คือ รูปแบบของลวดลายผ้ามัดหมี่ไทยพวนบ้านผือมีกี่แบบ รายละเอียดของลวดลายผ้ามัดหมี่แต่ละลายมีลักษณะอย่างไร กระบวนการในการถ่ายทอดและส่งต่อการออกแบบลวดลายมีวิธีการอย่างไร และด้านความเชื่อและความหมายของลวดลายผ้ามัดหมี่ของท่านมีความหมายอย่างไร และเครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามความพึงพอใจสื่อมัลติมีเดียในถ่ายทอดคตินิยมเชื่อบนผืนผ้ามัดหมี่ชาวไทยพวนบ้านผือ การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดค่าเป้าหมายจากการประเมินความพึงพอใจรูปแบบสื่อมัลติมีเดีย โดยกำหนดค่าเป้าหมาย 4.0 (จาก 5.0)

ผู้วิจัยได้ทำการเตรียมความพร้อมก่อนดำเนินการวิจัย โดยการศึกษาค้นคว้าและรวบรวม ข้อมูลจากแหล่งข้อมูลทางด้านวิชาการต่างๆ และสื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆ เช่น เอกสารทางวิชาการ บทความต่าง ๆ วารสาร ข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต และบทวิทยานิพนธ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง จากนั้นสร้างแบบสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ผู้วิจัยสร้างขึ้นเองโดยศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องครอบคลุมเนื้อหาตามวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดของการวิจัยแล้วนำไปปรึกษาสำนักวิจัย เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง

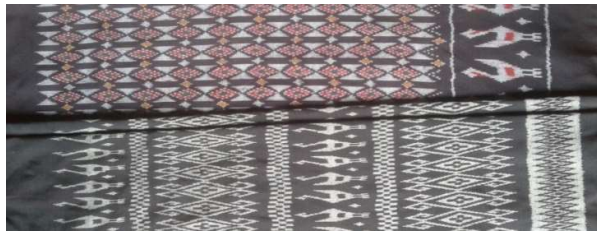
และเหมาะสม ก่อนนำไปเก็บข้อมูล และมีการใช้ระเบียบวิธีการวิจัย (Research Method) ในการทำการวิจัยอย่างมีขั้นตอนประกอบกับการมีคำแนะนำขอข้อมูลที่ละเอียด ครบถ้วน และครอบคลุม มีการตรวจสอบโดยสำนักวิจัย พร้อมทั้งมีการยืนยันผลการวิจัย (Confirm Ability) เป็นการยืนยันผลที่ได้จากข้อมูล ประกอบด้วย การบันทึกเทปขณะสัมภาษณ์ การจดบันทึกรายละเอียดข้อมูลของผู้ให้ข้อมูลแต่ละรายการถอดเทปแบบคำต่อคำ และอ้างคำพูดของผู้ให้ข้อมูลในการเสนอผลงานวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล การวิจัยนี้เป็นนำเสนอผลการวิเคราะห์เป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 กลุ่มตัวอย่างในการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกรายบุคคล (In-depth interview) ข้อมูลส่วนบุคคล ประกอบด้วย ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามเพศ (n=48 คน) เป็นเพศชาย 3 ราย คิดเป็นร้อยละ 6.25 เป็นเพศหญิง 45 ราย คิดเป็นร้อยละ 93.75

ส่วนที่ 2 การศึกษาคตินิยมเชื่อของลวดลายบนผืนผ้ามัดหมี่ชาวไทยพวนบ้านผือ ตำบลบ้านผือ อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี และภูมิปัญญาท้องถิ่นการออกแบบลวดลายผ้ามัดหมี่ชาวไทยพวนบ้านผือ ตำบลบ้านผือ อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกรายบุคคล (In-depth interview) สามารถวิเคราะห์ตามประเด็นต่างๆ ได้ดังนี้

ประเด็นที่ 1 รูปแบบของลวดลายผ้ามัดหมี่ไทยพวนบ้านผือมีกี่แบบ จากการศึกษาพบว่า ชาวไทยพวนบ้านผือมีการออกแบบลวดลายผ้ามัดหมี่ใน 2 ลักษณะ คือ การทำผ้ามัดหมี่ 2 สี หรือผ้ามัดหมี่ขาว-ดำ (กรมท่าหรือคราม) และการทำผ้ามัดหมี่ที่มีสามสีขึ้นไป โดยเทคนิคการมัดเส้นด้ายให้เกิดลายและเทคนิคการแถมสีที่เส้นด้ายให้เกิดเป็นสีสันตามที่ได้ออกแบบไว้ (ข้อมูลผู้ให้สัมภาษณ์ นางจิราวรรณ สุวรรณแสง ประธานกลุ่มทอผ้าไทยพวน, 2558)

ภาพ 1 ผ้ามัดหมี่ไทยพวนบ้านผือสองสีและสามสีขึ้นไป

ประเด็นที่ 2 รายละเอียดของลวดลายผ้ามัดหมี่แต่ละลายมีลักษณะอย่างไร จากการศึกษพบว่า ความเชื่อที่ปรากฏในลายผ้าของชาวไทยพวนบ้านผือ เป็นความเชื่อที่ได้สร้างสรรค์ในผ้าทอมัดหมี่แบ่งลวดลายออกเป็นประเภทต่างๆ ได้ 5 กลุ่มลาย

ลายกลุ่มสัตว์ ลายสัตว์ที่ปรากฏมีอยู่ 9 ชนิด โดยมีสัตว์ที่มีชีวิตอยู่จริง และเป็นสัตว์ที่อยู่ในอุดมคติ ซึ่งลวดลายจะมีลักษณะความเชื่อที่แตกต่างกันไป ได้แก่ ลายปู ลายนาคน้อย ลายนาค 21 เศียร ลายนาค 7 เศียร ลายนาคชูสน ลายนาค ลายนาคคู่ ลายนก ลายนกคู่

ภาพ 2 ผ้ามัดหมี่ ลวดลายกลุ่มสัตว์

ลวดลายกลุ่มพืช ลายพืชที่ปรากฏมีทั้งหมด 15 ลาย ซึ่งลายที่ปรากฏเป็นลายพืช ที่สามารถพบเห็นในชีวิตประจำวัน ที่ผสมผสานกับความเชื่อและจินตนาการ ได้แก่ ลายต้นผือใหญ่ ลายต้นผือ ลายกกผือ ลายดอกแก้ว ลายดอกแก้วใหญ่ ลายดอกแก้ว ลายดอกไม้ ลายดอกหญ้า ลายดอกหมาก ลายหมากจับ ลายหมากจับน้อย ลายต้นสน ลายดอกข่า ลายเครือผักแว่น ลายดอกพิกุล

ภาพ 3 ผ้ามัดหมี่ ลวดลายกลุ่มพืช

ลวดลายกลุ่มสิ่งปลูกสร้าง ลายที่ปรากฏมีทั้งหมด 4 ลาย ได้แก่ ลายหอนางอุษา ลายปราสาท ลายซุ้มปราสาท และลายซุ้ม

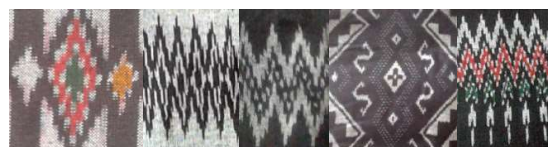
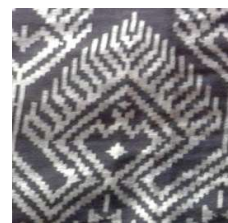
ภาพ 4 ผ้ามัดหมี่ ลวดลายกลุ่มสิ่งปลูกสร้าง

ลวดลายกลุ่มสิ่งของเครื่องใช้ ลายสิ่งของเครื่องใช้ที่ปรากฏมีทั้งหมด 3 ลาย แต่ละลายจะมีลักษณะที่คล้ายกับของเครื่องใช้ที่อยู่ในบ้านของชาวไทยพวน ได้แก่ ลายตะขอ ลายบายศรี และ ลายมงกุฏ

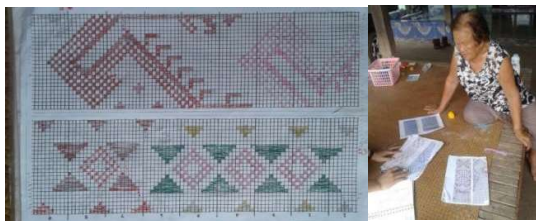
ภาพ 4 ผ้ามัดหมี่ ลวดลายกลุ่มสิ่งของเครื่องใช้

ลวดลายกลุ่มอื่นๆ มีลายที่ปรากฏอยู่ 13 ลาย ซึ่งไม่สามารถจัดเข้ากลุ่มตามที่กล่าวมาข้างต้น ได้แก่ ลายโคมห้า ลายคันทนา ลายข้าวหลามตัด ลายฟันปลา ลายฟันปลาสลับ ลายแคนลำโขง ลายคลื่นน้ำ ลายคลื่นน้ำสองชั้น ลายสายฝน ลายโคมเจ็ด ลายตำแน่ง และลายอิโป้

ภาพ 5 ผ้ามัดหมี่ ลวดลายกลุ่มอื่นๆ

ประเด็นที่ 3 กระบวนการในการถ่ายทอดและส่งต่อการออกแบบลวดลายมีวิธีการอย่างไร จากการศึกษาพบว่า วิธีการออกแบบลวดลาย การถ่ายทอดและส่งต่อมีวิธีการวาดแบบลงบนตารางเซลล์เพื่อนับจำนวนลำ (จำนวนช่องของลาย) ก่อนที่นำไปเทียบแล้วมัดบนเส้นด้ายที่เตรียมไว้ในแต่ละชั้นสี (ข้อมูลผู้ให้สัมภาษณ์ นางบุญมา ชาวตร เลขที่ 48 หมู่ 1 อ.บ้านผือ, 2558)

ภาพ 6 การออกแบบลวดลายบนตารางกราฟ

ประเด็นที่ 4 ด้านความเชื่อและความหมายของลวดลายผ้ามัดหมี่ของท่านมีความหมายอย่างไร จากการศึกษาพบว่า ในแต่ละกลุ่มลายจะมีความหมายและความเชื่อดังต่อไปนี้

ลายกลุ่มสัตว์ มีลักษณะความเชื่อที่แตกต่างกันไป ได้แก่ ลายปูเชื่อว่าปูดึงน้ำที่อาศัยอยู่ในน้ำและบนบกเป็นสัตว์ที่ทนต่อสภาพอากาศ เป็นลายที่นำมาซึ่งความอุดมสมบูรณ์ ในกลุ่มลายนาค เป็นลายที่เกิดจากความเชื่อของคนกลุ่มน้ำโขง ซึ่งอำเภอบ้านผือ ก่ออยู่ในระยะที่ใกล้กับฝั่งโขง พญานาคเป็นสิ่งที่ทุกคนริมฝั่งโขงเชื่อว่ามีจริง และยังให้ความอุดมสมบูรณ์ ให้น้ำ เพื่อให้ชาวบ้านทำการเกษตรได้ผลดี จึงเกิดจินตนาการ คือ ได้นำพญานาคมาประกอบขึ้นเป็นลวดลายบนผืนผ้า เพื่อให้คนที่ได้สวมใส่ได้อุดมสมบูรณ์ในเรื่องต่างๆ ในกลุ่มลายนก เชื่อกันว่า นก เป็นสัตว์ที่มีสีสันสวยงามมีความเป็นอิสระ จึงได้นำนกมาประกอบบนผืนผ้า เพื่อเพิ่มความสวยงามให้กับผู้ที่สวมใส่

ลวดลายกลุ่มพืช ลายต้นฝ้ายจากตำนานของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวนบ้านผือ ที่กล่าวไว้ว่าได้อพยพมาจากทุ่งเชียงคำ และมาตั้งอยู่บริเวณหนองน้ำขนาดใหญ่เต็มไปด้วยต้นฝ้าย ดินดีอุดมสมบูรณ์ จึงพากันตั้งบ้านเรือนถื่นฐานและเรียกชื่อหมู่บ้านว่า บ้านผือ กลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวนบ้านผือ

จึงได้นำต้นฝ้ายมาออกแบบเป็นลวดลายที่ผสมผสานกับจินตนาการเพื่อให้ผ้ามีลวดลายที่เป็นเอกลักษณ์ของไทยพวนบ้านผือ

ลวดลายกลุ่มสิ่งปลูกสร้าง ผ้ามัดหมี่ลายหอนางอุษา เป็นลายที่เกิดจากความเชื่อของชาวไทยพวน ซึ่งชาวไทยพวนเชื่อว่าเป็นลายที่ศักดิ์สิทธิ์ ที่ประกอบด้วยหอนางอุษา ซึ่งหอนางอุสาอยู่ที่ภูพระบาท อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี มีตำนานกล่าวไว้ว่า อุทยานประวัติศาสตร์ภูพระบาท ตั้งอยู่บริเวณเชิงเขาภูพาน ในเขต อ.บ้านผือ จ.อุดรธานี เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่มีความสำคัญเกี่ยวกับอารยธรรมของมนุษย์ และการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิประเทศคือมีหินทรายที่ถูกกัดกร่อนด้วยกาลเวลาเกิดรูปร่างแปลกตาในรูปทรงต่างๆ นับเป็นความมหัศจรรย์ของธรรมชาติในการจัดแต่งกลุ่มก้อนหินให้มีลักษณะต่างๆซึ่งคนรุ่นเก่าสมัยก่อนได้นำมาผูกแต่งจินตนาการเป็นเรื่องราวให้สอดคล้องกับสถานที่ นั่นคือ ตำนานรักอุษา-บารส อันลือเลื่อง และลวดลายปราสาท ความเชื่อในเรื่องของปราสาทที่มีความมั่นคง แข็งแรงทนทาน จึงได้นำปราสาทออกแบบเป็นลวดลายผ้า เพื่อให้ในผืนผ้ามีความหมายที่มั่นคงดังตัวปราสาท

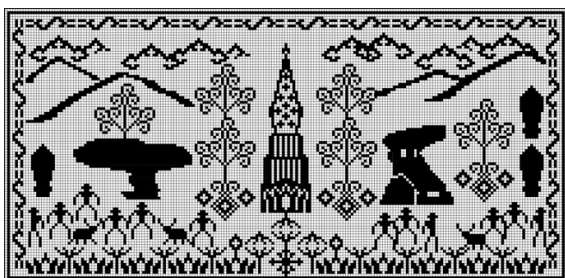
ลวดลายกลุ่มสิ่งของเครื่องใช้ ลายขอเชื่อว่า ขอที่ปรากฏในผ้าชิ้นจะช่วยเกี่ยวเงิน เกี่ยวทอง มาให้เจ้าตัวที่ใส่ผ้าชิ้นนั้นๆ ลายบายศรี ความเชื่อในเรื่องของพิธีบายศรี การสู่ขวัญ เพื่อความเป็นสิริมงคลกับคู่สมรสคู่

ลวดลายกลุ่มอื่นๆ กลุ่มลายคม (โคม) เชื่อว่าเป็นลายมงคล สื่อถึงความอุดมสมบูรณ์ ตำนานหรือต้นตอที่ชาวไทยพวนบ้านผือได้สืบทอดจากบรรพบุรุษคือชาวไทยพวนเชียงขวางมีอายุ 200 ปี ที่มาของตำนานที่เป็นเรื่องราวของชาวไทยพวนคือ ชายหนุ่มเมื่อถึงคราวออกรบทำศึกสงครามในสมัยก่อน จะนำตำนานของผู้เป็นมารดาผูกที่หัวในยามออกรบเพื่อความเป็นมงคล เป็นเรื่องราวที่คนเฒ่าคนแก่ได้เล่าจากรุ่นสู่รุ่นของความสำคัญของตำนาน ดังนั้น ตำนานจึงเป็นอีกส่วนประกอบหนึ่งที่มีความสำคัญที่ชาวไทยพวนได้นำมาเป็นอีกหนึ่งส่วนประกอบของผ้ามัดหมี่ที่มีการทอในลวดลายที่สวยงามแต่ละผืน (ข้อมูลผู้ให้สัมภาษณ์

นางจิรวรรณ สุวรรณแสง ประธานกลุ่มทอผ้าไทยพวน,
2558)

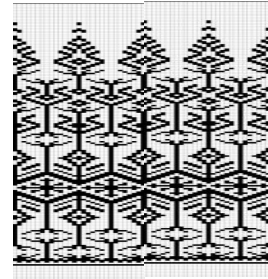
ส่วนที่ 3 การสร้างสื่อมัลติมีเดียถ่ายทอดคความ
เชื่อบนผืนผ้ามัดหมี่ชาวไทยพวนบ้านผือ ตำบลบ้านผือ
อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี จากการนำข้อมูลที่ได้มา
วิเคราะห์แล้วสร้างสรรค์ผลงานเป็นลวดลายผ้ามัดหมี่ไทย
พวนบ้านผือที่สะท้อนให้เห็นถึงเรื่องความเชื่อและ
ความหมายต่างๆ การออกแบบแล้วถ่ายทอดบนผืนผ้าเป็น
ลวดลายผ้ามัดหมี่นั้น มีทั้งหมด 3 ลวดลายลายด้วยกัน ดังนี้

ผ้ามัดหมี่ลายตำนาน ลวดลายประกอบด้วย
องค์ประกอบหลักเจดีย์พระพุทธรูปบาทบัวบก ความเชื่อและ
ความศรัทธาของชาวไทยพวน สองข้างตกแต่งด้วยต้นสารที่
สื่อถึงองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ด้ายซ้ายเป็นคอมมั่วท้าวบา
รด ด้านขวาเป็นหอนางอุษา ซึ่งเป็นสิ่งปลูกสร้างที่ปรากฏบน
อุทยานประวัติศาสตร์ภูพระบาทที่เป็นเอกลักษณ์และการ
จดจำ ประกอบกับลายเขียนสีโบราณบนผนังถ้ำ กรอบนอก
ออกแบบเป็นรูปนาครหัว ส้อยซึ่งเป็นนาครตามแบบฉบับ
โบราณที่มีกานสืบทอดกันมาของท้องถิ่นด้านล่างเจดีย์จะเป็น
ป่าต้นผือที่ออกแบบให้เป็นสัญลักษณ์ของอำเภอบ้านผือ ผ้า
มัดหมี่ลายตำนานเป็นลายต้นแบบที่รวบรวมความเชื่อไว้บน
ผืนผ้านี้การใช้งานที่เหมาะสมคือการประดับตกแต่งหรือบูชา
เพื่อความเป็นสิริมงคลและเป็นต้นแบบลายต่อไป

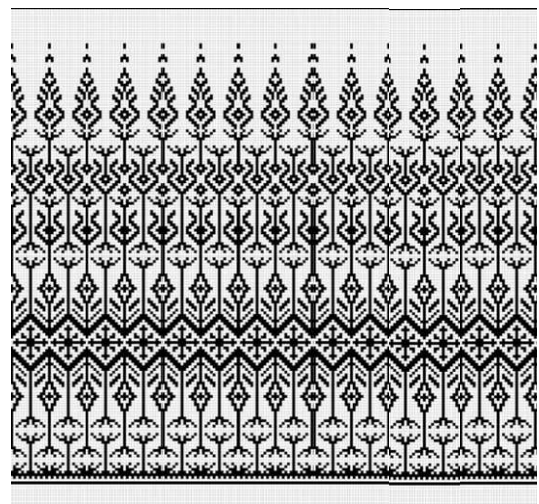
ภาพ 7 ผ้ามัดหมี่ลายตำนาน

ผ้ามัดหมี่ลายต้นผือ ลวดลายประกอบด้วย สาม
ลวดลายประกอบกัน ได้แก่ ดอกผือ ที่สื่อถึงความเป็นชุมชน
และท้องถิ่นอำเภอบ้านผือ ส่วนที่สอง ลายโคมเจ็ด และส่วน
ที่สาม คือบนยอดดอกผือจะเป็นลักษณะของนาครชูดอกผือ
ขึ้นไปเพื่อสื่อความหมายถึงความอุดมสมบูรณ์ ผ้าสามารถ
นำไปใช้งานได้ทุกโอกาส

ภาพ 8 ผ้ามัดหมี่ลายต้นผือ

ผ้ามัดหมี่ลายต้นข้าว เป็นการสะท้อนวิถีชีวิตและ
ความเป็นอยู่ ภูมิปัญญาต่างๆที่มีการสืบทอดกันมา ลวดลาย
ประกอบด้วย ต้นข้าวสื่อถึงวิถีชีวิตลายพื้นผ้าหรือลายตัวผ้า
จะเป็นรูปรวงข้าวที่มีการตัดทอนให้เข้ากับยุคสมัยและ
เหมาะสมในการใช้งาน ด้านล่าง หรือเชิงผ้าจะเป็นลวดลาย
กอกข้าวบนคลื่นน้ำสื่อถึงความอุดมสมบูรณ์ บริบูรณ์ด้วยข้าว
และน้ำ และมีดอกผือที่ปรากฏบนผืนผ้าเพื่อเป็นเอกลักษณ์
ของผ้าชาวไทยพวน บ้านผือ อำเภอบ้านผือ จังหวัด
อุดรธานี

ภาพ 9 ผ้ามัดหมี่ลายต้นข้าว

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล จากการสอบถามความพึงพอใจสื่อมัลติมีเดียถ่ายทอดคติความเชื่อบนผืนผ้ามัดหมี่ชาวไทยพวนบ้านผือ ตำบลบ้านผือ อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี กลุ่มตัวอย่างคือ 1) กลุ่มผู้บริหารพิพิธภัณฑ์ไทยพวนบ้านผือ ตำบลบ้านผือ อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี จำนวน 8 คน 2) กลุ่มทอผ้ามัดหมี่และกลุ่มผลิตภัณฑ์แปรรูปจากผ้ามัดหมี่ไทยพวนบ้านผือ ตำบลบ้านผือ อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี จำนวน 40 คน

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดค่าเป้าหมายจากการประเมินความพึงพอใจรูปแบบสื่อมัลติมีเดียโดยกำหนดค่าเป้าหมาย 4.0 (จาก 5.0) ซึ่งค่าระดับคะแนนความคิดเห็น

มากที่สุด	มีค่าเป็น	5.0
มาก	มีค่าเป็น	4.0
ปานกลาง	มีค่าเป็น	3.0
น้อย	มีค่าเป็น	2.0
น้อยที่สุด	มีค่าเป็น	1.0

ซึ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูล จากกลุ่มตัวอย่าง 48 คน แบ่งออกเป็น 2 หัวข้อใหญ่ได้แก่ 1) ความพึงพอใจด้านเนื้อหา 2) ความพึงพอใจด้านการออกแบบ ซึ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ความพึงพอใจด้านเนื้อหาอยู่ในเกณฑ์ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) 4.29 ความพึงพอใจด้านการออกแบบอยู่ในเกณฑ์ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) 4.35 โดยรวมแล้วการประเมินความพึงพอใจอยู่ในเกณฑ์พึงพอใจมาก ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) 4.32

สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การถ่ายทอดคติความเชื่อบนผืนผ้ามัดหมี่ในรูปแบบสื่อมัลติมีเดียเพื่อสืบสานภูมิปัญญาชาวไทยพวนบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี ผู้วิจัยได้เสนอ สรุปอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ตามประเด็นวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้

1. ความเชื่อที่ปรากฏในลายผ้าของชาวไทยพวนตำบลบ้านผือ อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี ผ้ามัดหมี่ของชาวไทยพวน เป็นผ้าที่มีการทอมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษและได้รับการถ่ายทอดมาเรื่อยๆ จนถึงปัจจุบัน จะเห็นได้ว่าผู้หญิงที่มีอายุ 35 ปีขึ้นไป ส่วนใหญ่สามารถทอผ้าได้ ถ้าใน

สมัยก่อนผู้หญิงทุกคนต้องทอผ้าเป็นจึงจะมีสามีได้ ดังนั้นจึงแสดงให้เห็นว่าการทอผ้าถือเป็นเรื่องสำคัญที่ผู้หญิงทุกคนต้องทำ แต่ในปัจจุบันนี้ในชุมชนไทยพวนบ้านผือ มีเทคโนโลยีที่ทันสมัยมากขึ้น วัฒนธรรมในชุมชนก็เริ่มเปลี่ยนไป จากที่ชุมชนเคยมีการทอผ้าเกือบทุกหลังคาเรือนก็เหลือเพียงบางครัวเรือนเท่านั้นที่ยังมีการทอผ้ามัดหมี่อยู่ ทั้งนี้จะทอเพื่อการอุตสาหกรรมมากกว่าการทอใช้ในชีวิตประจำวัน การทอผ้ามัดหมี่มีกระบวนการและขั้นตอนที่หลากหลาย ซึ่งในหนึ่งขั้นตอนนั้น คือการมัดหมี่ โอบหมี่ เพื่อให้เกิดลวดลายที่สวยงามและแฝงด้วยความเชื่อหรือตำนานต่างๆ ลงในลายผ้าด้วย ซึ่งในลายผ้าที่ปรากฏสามารถแยกออกได้ 5 ประเภท ได้แก่ ลวดลายผ้ากลุ่มสัตว์ ลวดลายผ้ากลุ่มพืช ลวดลายผ้ากลุ่มปลูกสร้าง ลวดลายผ้ากลุ่มสิ่งของเครื่องใช้ และลวดลายกลุ่มอื่นๆ ซึ่งลายผ้าในแต่ละลายได้สะท้อนให้เห็นถึงชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชน เช่น ในลายผ้าจะปรากฏรูปสัตว์ต่างๆ ที่อยู่ในชุมชนหรือตามท้องไร่ท้องนา เช่น ลายนก ลายปู เป็นต้น ซึ่งสัตว์จำพวกนก ปู นี้จะสามารถเห็นได้ในชุมชนที่ยังไม่มีความเจริญมากนัก อุดรสมบูรณ์ไปด้วยข้าวปลาอาหาร

2. การสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อให้ได้รูปแบบที่เป็นเอกลักษณ์ของลวดลายผ้ามัดหมี่ของชาวไทยพวนบ้านผือจากการสัมภาษณ์เชิงลึกทำให้ผู้วิจัยพบว่า ความเชื่อที่มีอิทธิพลต่อการออกแบบลวดลายผ้ามัดหมี่ไทยพวนจะเป็นลายที่เกิดจากความเชื่อ ตำนาน หรือจินตนาการ ซึ่งแต่ละลายลายจะมีชื่อเรียกและลักษณะที่ต่างกันอย่างออกไป เช่น ลายหอนางอุษาลายต้นผือ ลายผักแว่น เป็นต้น โดยลวดลายที่ปรากฏสามารถแบ่งได้เป็น 1) ลายที่เกิดจากตำนาน เป็นลวดลายที่คนในชุมชนได้นำเรื่องเล่าที่เป็นตำนาน และสถานที่ที่เกิดเรื่องในตำนานนั้น ได้แสดงออกโดยการวาดลายบนผืนผ้า ซึ่งในอำเภอบ้านผือ ได้มีอุทยานภูพระบาทเป็นสถานที่สำคัญและเป็นถิ่นเริ่มต้นของตำนานเรื่อง อุษา บารส และเป็นตำนานที่ชาวไทยพวน อำเภอบ้านผือ มีความศรัทธา อุทยานภูพระบาท มีจุดเด่นคือ หอนางอุษา ชาวไทยพวนจึงได้นำภาพหอนางอุษามาสร้างเป็นลายผ้า ขึ้นมา 2) ลายที่เกิดจากพิธีกรรม เป็นการนำรูปแบบของพานบายศรีสู่ขวัญ มาออกแบบเป็นลวดลายผ้า เพื่อให้ผ้ามีลวดลายที่สวยงาม ชาว

ไทยพวนเชื่อว่าการเดินทาง หรือ การมาเยือน ต้องมีการบายศรีสู่ขวัญเพื่อขวัญที่อยู่นอกร่างกายจะได้เข้ามาอยู่ในตัว จนก่อให้เกิดการนำมาประยุกต์เป็นลายผ้า 3) ลายที่เกิดจากจินตนาการ เป็นลายที่เกิดจากความคิดผู้มัดลาย ซึ่งลวดลายที่ปรากฏเป็นลายที่เห็นได้จากธรรมชาติ ซึ่งผู้มัดลายจะเอาธรรมชาติที่เห็นมาประยุกต์ให้เป็นลายผ้าที่สวยงาม ผ้าเป็นเครื่องนุ่งห่มที่สำคัญของมนุษย์ ซึ่งถือได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต ผ้าของไทยพวนบ้านผือ มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของคนในชุมชนอย่างมากเพราะคนในสังคมไทยพวนยังมีการสวมใส่ผ้าทอในชีวิตประจำวันอยู่ โดยจะสวมใส่ในโอกาสต่างๆ เช่น วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา หรือในงานพิธีกรรมต่าง ๆ ของชุมชน

3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความพึงพอใจ จากกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นชาวไทยพวนบ้านผือกลุ่มตัวอย่างที่จะนำสื่อมัลติมีเดียไปเผยแพร่ต่อไป โดยรวมแล้วการประเมินความพึงพอใจอยู่ในเกณฑ์พึงพอใจมาก ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) 4.32

อย่างไรก็ตามผู้วิจัยได้รับข้อเสนอแนะจากชุมชนและผู้ที่ใช้สื่อในการต่อยอดและการเลือกลวดลายที่นำมาเป็นเอกลักษณ์ของชาวไทยพวนบ้านผือที่หลากหลายเนื่องจากชนชาวไทยพวนบ้านผือมีการก่อตั้งมาอย่างยาวนาน มีหลักฐานทางประวัติศาสตร์ และมีการสืบทอดวิถีชีวิตที่ชัดเจนและเขียนไว้เป็นลายลักษณ์อักษรซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ (ฤติมน ปรีดีสินิท) ที่พบว่าชุมชนไทยพวนที่เข้ามาอยู่ในอีสานจะกระจายกันอยู่ในบริเวณใกล้ๆ แม่น้ำโขง เช่น ที่จังหวัดเลย จังหวัดหนองคาย จังหวัดหนองบัวลำภู และจังหวัดอุดรธานี ชุมชนไทยพวนที่ตั้งอยู่อุดรธานีมีที่บ้านเชียง ตำบลบ้านเชียง อำเภอหนองหาน อำเภอน้ำโสม และอำเภอบ้านผือ

เอกสารอ้างอิง

จิรณี สินธก. (2543). **วิถีชีวิตและภูมิปัญญาพื้นบ้านของชาวสวนลองกอง**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนาสังคม) : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

ฉลาดชาย รมิตานนท์. (2536). **วัฒนธรรมกับความหลากหลายทางชีวภาพ**. กรุงเทพฯ : สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา.

ชลทิพย์ เอี่ยมสำอางค์ และ วิศนี สิลตระกูล. (2533). **ภูมิปัญญาชาวบ้าน เทคโนโลยีพื้นบ้านและแหล่งวิทยาการในชุมชน ใน เอกสารการสอนชุดวิชาการพัฒนา และการใช้แหล่งวิทยาการในชุมชน หน่วยที่ 1-8**. นนทบุรี : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ประคอง นิมมานเหมินท์. (2538). **“ภูมิปัญญาไทยในวิถีชีวิตไทย” ในรายการสัมมนาเรื่องภูมิปัญญาไทยในภาษาและวรรณคดี**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานส่งเสริมเอกลักษณ์ของชาติและมหาวิทยาลัยสยาม.

ธัญญธร อินศร. (2546). **การศึกษาปัญหาการเลียนแบบลายผ้าทอพื้นเมืองอีสานและโมเดลทางกฎหมายเพื่ออนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น**. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. มหาสารคาม.

ธำรงชาติ วงศ์อารีย์และคณะ. (2555). **การศึกษาแนวคิดและกระบวนการของการออกแบบลวดลายผ้าพื้นเมือง จากภูมิปัญญาพื้นบ้านชาวไทพวนตำบลบ้านเชียง อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี**. วิทยาลัยสันตพล.

บรรจง จงสมชัย. (2551). **ภูมิปัญญาพื้นบ้านด้านความเชื่อในการผลิตผ้าผู้ไทยเชิงพาณิชย์**. สาขาวัฒนธรรมศาสตร์. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ประนอม เคียนทอง. (2551) **พลวัตและการปรับตัวของการสร้างเครือข่ายธุรกิจผ้าทอมือมัดหมี่ชุมชนไทยพวน จังหวัดลพบุรี**. สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.มหาสารคาม.

โพธิ์ แคมลำเจ๊ก. (2537). **ตำนานไทยพวน**. ก.พลพิมพ์พรินติ้ง. กรุงเทพมหานคร.

มยุรี ปาละอินทร์. (2543). **คองสิบสี่ในวิถีชีวิตของชาวไทยพวน ตำบลบ้านผือ อำเภอบ้านผือ จังหวัด**

อุดรธานี. สาขาวิชาไทยคดีศึกษา กลุ่มมนุษยศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. มหาสารคาม.

วรรณา เรื่องปราชญ์. การสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอ
ผ้าพื้นเมืองชาวลาวเวียงด้วยเทคโนโลยี
สารสนเทศ.

ฤติมน ปรีดีสนิท. (2539). วิถีชีวิต สังคม วัฒนธรรม
ประเพณีและประวัติศาสตร์ชุมชนกรณิไทย-พวน
อำเภอบ้านผือ. ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม สถาบันราชภัฏ
อุดรธานี. อุดรธานี.